

Vår saksbehandler

Avddir Lars Hansen, lhansen@mil.no
+47 67 86 37 51, 0515 3751
FLO/INVSTAB

Vår dato

2013-01-24

Vår referanse

2008/044165-069/FORSVARET/ 720

Tidligere dato

2012-11-26

Tidligere referanse

FD/2005/03919-91/ROAB

Til

Forsvarsdepartementet

Postboks 8126 Dep
0032 OSLO
NORGE

Kopi til

Forsvarsstaben
FLO/DIV FELLES
FLO/DIV FORS
FLO/DIV IKT-KAP
FLO/DIV LANDKAP
FLO/DIV LUFTKAP
FLO/DIV MARKAP
FLO/FLO INVSTAB
FLO/STAB

Høringsuttalelse til forslag til nytt Anskaffelsesregelverk for Forsvaret (ARF)

1 Bakgrunn

Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO) er i tidligere referanse bedt om å inngi høringsuttalelse til Forsvarsdepartementet (FD) på forslag til nytt Anskaffelsesregelverk for Forsvarssektoren (ARF). Departementets høringsfrist er 18. januar 2013. Det er i skriv av 17. januar gitt utsettelse av høringsfrist til 25. januar 2013.

2 Drøfting – vurdering av forslaget

2.1 Anskaffelsesregelverk for forsvarssektoren

ARF er et meget viktig arbeidsverktøy for saksbehandlere som arbeider med anskaffelsesprosessen i Forsvaret. I og med innføring av ny Forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA) er det påkrevd å oppdatere ARF. FLO mener den struktur som det er lagt opp til i den nye instruksen er god. Ved at man legger opp til at Del I og II i regelverket skal være allmenngyldig og dermed obligatorisk å benytte uavhengig av regelverk for anskaffelse for øvrig, har man et godt grunnlag for å gi veiledning og tilleggskrav til Forsvarets saksbehandlere og ledere.

FLO mener det allikevel er grunnlag for forbedring eller klargjøring i teksten og har lagt hoveddelen av våre kommentarer og tekstforslag i vedlegg ^A og vedlegg ^B.

2.2 Generelle kommentarer til regelverket

2.2.1 Anvendelsesområdet for ny ARF

Inntreden av den nye forskriften FOSA gjør et ellers vanskelig valg mellom relevante anskaffelsesregelverk og -prosedyrer enda mer komplisert. Et viktig formål med ARF blir derfor å gi anskaffelsesansvarlige i forsvarssektoren en veiledning i dette valget. FLO mener det er forbedringsmuligheter i ARF på dette punktet.

En av de største utfordringene blir å sondere mellom anskaffelser som skal følge FOSA og de unntakene, i henhold til EØS-avtalens artikkel 123 (LOA § 3), som skal følge ARF del V. FD har

Postadresse
Oslo mil/Akershus
0015 OSLO

Besøksadresse
Kolsås leir
Rødskiferveien 20

Sivil telefon/telefaks

/

Militær telefon/telefaks

0510 - 8702/8700

Epost/ Internett
postmottak@mil.no
www.forsvaret.no

Vedlegg

Organisasjonsnummer
NO 986 105 174 MVA

i forslaget til ARF introdusert begrepene "forsvarsmateriell" og "nasjonale forsvarsformål" uten at disse er gitt noen definisjon eller nærmere forklaring. Forsvarsmateriell er definert i FOSA § 4-1, men denne definisjonen ligger svært tett opp til ordlyden i nevnte artikkel 123 og kan således henlede til at en velger dette unntaket (se også FLOs høringsuttalelse til FOSA av 8. jan 2013). Bruken av ordet i ARF gir ikke nødvendigvis inntrykk av at FD har gitt det den samme betydning som i FOSA, det kan skape usikkerhet. "Nasjonale forsvarsformål" synes å være et viktig kriterium for å vurdere hvorvidt unntaket i LOA § 3 kan anvendes. Det er som sagt ikke definert og ordlyden synes å peke i en annen retning enn det som følger av EF traktatens artikkel 346 "statens vesentlige sikkerhetsinteresser". I EØS-avtalens artikkel 123 brukes også begrepet "forsvarsformål", men da i konteksten "varer som er uunnværlig for forsvarsformål". Det synes klart at "nasjonale forsvarsformål" og "uunnværlig for forsvarsformål" ikke er det samme.

Det er med andre ord grunnlag for å gi sonderingen mellom FOSA anskaffelser og EØS-avtalens artikkel 123 anskaffelser en nærmere beskrivelse. Alternativet vil være at FD "drukner" i henvendelser fra forsvarssektorens anskaffelsesansvarlige. Det er som kjent en lang rekke (drifts)anskaffelser som gjennomføres uten at dette spørsmålet er avklart i investeringsprosjektene fremskaffelsesløsning og gjennomføringsoppdrag.

FLO vil også i tillegg peke på at oppdelingen i ARFs enkelte deler kan bli ennå tydeligere. Slik det nå er, vil enkelte bestemmelser i Del V også gjelde i FOSA anskaffelser samt at for eksempel unntakene til FOA og FOSA i større grad er omtalt i henholdsvis del III og IV enn i del I. Når unntakene benyttes er det i hovedsak del V som skal benyttes. Dette er forsøkt rettet på i forslag til tekst i vedlegg A.

2.2.2 Kapittel 24 Rettigheter

Dette kapitlet er et av de som er betydelig omarbeidet i forslaget til ARF. Det synes som om hovedinnretningen for tenkning innenfor immaterialrettsområdet er lagt om.

Immaterialrettsområdet er et svært viktig område ved Forsvarets anskaffelser. Det setter rammer for hvordan leveranser kan tas i bruk i Forsvaret, og det setter rammer for håndtering av grensesnitt mot tilgrensende leveranser. Det setter ikke minst også rammer for endring og videreutvikling av tidligere leverte kontraktsytelser.

Forsvaret gjennomfører et bredt spekter av anskaffelser fra rene hyllewareleveranser til i noen tilfeller rene utviklingsoppdrag, ofte er det imidlertid større eller mindre grad av kundetilpassninger. I slike situasjoner må en vurdere de immaterielle rettigheter på forskjellig måte. Forsvarlig forvaltning for FLOs saksbehandlere vil måtte være å sette Forsvaret i best mulig posisjon til å forvalte kontraktsytelsene i et levetidsperspektiv. For å forenkle dette kan man se på tre forskjellige scenarier:

- scenario 1: Forsvaret anskaffer kommersielt utviklet materiell/tjeneste,
- scenario 2: Forsvaret betaler en ikke ubetydelig kundetilpassning som ledd i leveransen av materiell/tjeneste,
- scenario 3: Forsvaret gir utviklingsoppdrag til leverandøren som tar frem et nytt produkt.

Hovedreglen er gitt i regelverkets § 24-4 hvor det angis at Forsvaret skal inngå ikke-eksklusive lisensavtaler. Det synes å være en regel som passer best i scenario 1, men vil stille Forsvaret i en svakere eller dårligere posisjon enn nødvendig i de to øvrige scenariene. Det er grunn til tro at Forsvarets saksbehandlere vil forholde seg til hovedreglen slik den er formulert fordi et unntak vil kreve en særlig begrunnelse. En kan også forvente at motparten i en forhandlingssituasjon vil kunne utnytte denne argumentasjonen til sin fordel. Forsvarlig forvaltning i denne sammenheng bør kunne sammenlignes med hvordan en kommersiell aktør ville ha forholdt seg til et slikt spørsmål. Det er vanskelig å tenke seg at en kommersiell aktør, som utgangspunkt ville ha stilt seg slik at hovedreglen innenfor immaterielle rettigheter var tilpasset scenario 1, når man de facto inngår avtaler som like gjerne omfatter scenariene 2 og 3. FLO anbefaler heller at hovedreglen utformes slik at forsvarssektoren skal innta de rettigheter som er nødvendig for at anskaffelsen skal fylle sitt formål i sine kontrakter. I tillegg må en i en slik vurdering tar hensyn til et levetidsperspektiv for anskaffelsen og ikke bare for det konkrete

innkjøp. Med levetidsperspektiv her må forstås at det skal tas hensyn til nødvendige integrasjoner med annet utstyr og med mulige senere videreutvikling i kontraktstyrelsens levetid.

Det må være feil å stille forsvarsektoren i en mulig dårligere posisjon enn det Staten ellers inntar i sammenlignbare situasjoner. Vi viser til at en i Statens standardavtaler (SSA), som er anerkjent som balanserte kontraktsvilkår, nettopp har en innretning hvor forskjellige situasjoner ivaretas på forskjellig måte rettighetsmessig. En situasjon tilsvarende Senario 1 ivaretas i Kjøpsavtalen (SSA-K) hvor kunden får en begrenset disposisjonsrett. Senario 2 ivaretas gjennom Tilpasningsavtalen (SSA-T) hvor kunden får begrenset disposisjonsrett til den delen av leveransen som er standard og kunden får en utvidet disposisjonsrett til det som er kundetilpasning. I dette ligger rett til å bruke, kopiere, modifisere og videreutvikle tilpasningene, enten selv eller ved hjelp av tredjepart. Senario 3 ivaretas gjennom Utviklingsavtalen (SSA-U) hvor alle rettigheter tilfaller kunden, inkludert retten til endring og videreoverdragelse. Her er det leverandøren som får en ikke-eksklusiv disposisjonsrett.

I § 24-3 bokstav a. er det en bestemmelse som ytterligere understreket at det skal helt særskille forhold til for at Forsvarets saksbehandlere skal kreve overdragelse av immaterielle rettigheter. Her pålegges anskaffelsesmyndigheten å undersøke om det er tillatt, helt eller delvis, å kreve rådighet over kontraktsgjenstandens immaterielle rettigheter. Vurderingen av om dette er tillatt, virker vanskelig å praktisere. Ved å foreslå dette påbudet kan det se ut som om man ønsker å problematisere spørsmålet om det er tillatt eller ikke å kreve rettigheter i en anskaffelse og at Forsvaret derfor må undersøke alle forhold omkring de immaterielle rettighetene til kontraktsgjenstanden. Praktisk sett er det nok i mange tilfeller umulig for Forsvaret å vite om det foreligger privatrettslige hindringer for overdragelse o.l. uten å spørre leverandøren. Undersøkelsene kan derfor vanskelig gjennomføres på egen hånd og dette kan svekke nytteverdien av undersøkelsene. Dette er egnet til å skape unødig merarbeid for Forsvaret, hvor en faktisk kan spørre seg om en kan tilfredsstille kravet til dokumentasjon i § 24-9.

Praktisk sett vil rettighetshaver normalt ha, eller skaffe seg, rådighet over kontraktsgjenstanden, og i den grad det foreligger hindringer for overdragelse eller lisensiering til en potensiell kunde så vil det være leverandøren og ikke kunden som kjenner disse forhold, og som derfor bør ta ansvaret for at det ikke foreligger vanhjemmel ved en eventuell overdragelse eller lisensiering av rettigheter.

Dette punktet samsvarer også dårlig med § 24-7 (4) som stadfester at det er leverandøren som skal holde kunden skadesløs for vanhjemmel, og det gir derfor liten mening at kunden er den som må undersøke om dette er tilfelle. Det er leverandøren som er nærmest til å vite om det foreligger hindringer mot å overdra rettigheten.

Det er ikke unaturlig å tenke seg at leverandører vil benytte foreslått tekst i § 24-3 a. i sin argumentasjon overfor Forsvarets saksbehandlere. Derved skapes en unødvendig høy terskel for Forsvaret, til å få gjennomslag for en rettighetsoverføring som svarer til det vi mener bør være hovedreglen som nevnt ovenfor.

I sum mener FLO at reglene i kapittel 24 står i fare for å gi en innretning hvor Forsvarets kontrakter på immaterialrett området ikke svarer til forsvarlig forvaltning av Statens midler i et levetidsperspektiv. Dette fordi en står i fare for, gjennom rettighetsproblematikk, å stå overfor flere eneleverandører enn det som ellers ville være nødvendig. I tillegg til ovennevnte har vi inkludert enkelte tekstforslag i vedlegg A. FLO foreslår at regelverket på dette punktet gis en ny vurdering av ekstern juridisk ekspertise gjennom FDs rammeavtaler på området.

2.2.3 Gjenbruk av annen regelverkstekst

Det er i forslaget til ARF en rekke tilfeller hvor tekst fra annet regelverk er gjentatt, eller det er lagt til tolkninger og utdypninger til annen regelverkstekst. Det er eksempel brukt utdrag av FOSA og etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarsektoren. Dette gir en positiv effekt ved at saksbehandlere i stor utstrekning kan forholde seg bare til ARF. Det er imidlertid

krevene i oppfølgingen av regelverket, og krever en aktiv holdning fra FDs side for å følge opp regelverksutvikling og tilhørende tolkningspraksis i tilgrensende regelverk. I enkelte tilfeller hvor det bare er gjentatt forskriftstekst uten at det gis tilleggsinformasjon har vi foreslått at dette slettes, se vedlegg A.

2.2.4 Forslag om ny del VI Sikkerhetsgraderte anskaffelser

Det er flere referanser til Sikkerhetsgraderte anskaffelser gjennom forslaget til regelverk. Samtidig er det referanser til Sikkerhetsloven med tilhørende forskrifter også i FOA og FOSA. For å øke oppmerksomheten rundt dette regelverket samt lette gjenfinning av relevant informasjon for brukeren av ARF foreslår vi å opprette en ny del som omfatter nødvendig veiledning innen sikkerhetsgraderte anskaffelser. Med dette følger vi også den struktur som for øvrig er i regelverket hvor det er tilordnet en del til hver forskrift innenfor anskaffelsesområdet. Referansen mellom den foreslåtte del VI og de øvrige delene av ARF er forslagsvis ivaretatt ved bruk av referanser.

Forslaget med tilhørende endringer i de øvrige delene følger i vedlegg ^A og ^C

3 Konklusjon

Utover de konkrete regelverkstekniske og språklige innspill, er det sentrale i FLOs høringsuttalelse for det første at grensen mellom FOA, FOSA og ARF synes å (for)bli uklar. Departementet bør forsøke å angi mer presist hva som omfattes av FOSA og hva som ikke gjør det. Faren for bruk av "galt" regelverk er stor allerede i dag. For det andre synes rettighetskapitlet å ha fått en innretning som gjør at Forsvarets anskaffende myndigheter står i fare for å sette Forsvaret i en svakere posisjon, i forhold til grensesnittproblematikk og videreutvikling, enn nåværende ARF gir av innretning. Til slutt mener vi at det er formålstjenlig å løfte frem forhold rundt sikkerhetsgraderte anskaffelser i en egen (ny) del i ARF.

Forhåpentligvis gir FLOs innspill til endringer en kvalitetsheving av et ellers godt gjennomarbeidet regelverk.

Morten Jacobsen
Kontreadmiral
Sjef Investeringsstab

^A Vedlegg: Høringsuttalelse ARF januar 2013 Vedlegg A

^B Vedlegg: Kommentarer til kap 17 høring 2013 vedlegg B

^C Vedlegg: Forslag sikkerhetsgraderte anskaffelser

Høringsuttalelse ARF Januar 2013

1 Tabell med tekstinnspill

Kap./§	Kommentar	Ny tekst
Forord	Her bør tas med det faktum at ARF ikke bare omfatter tre men mange regelsett. Dette bør føre til en omskriving av de to nest siste setningene i første avsnitt	
1-3	I og med alle anskaffelser er omfattet av ARF synes det unødvendig å nevne drift/investering/tjenester m.v. Foreslår å slette §1-3 og heller legge tredje ledd inn i § 1-4 i første ledd. (Forsvarsmateriell som er brukt som begrep er ikke definert, og det er usikkert hva som menes med dette begrepet i §1-3.) Eventuelt kan deler av første og andre ledd legges som fotnote til § 1-4 første ledd.	
1-4	Bestemmelsen er ikke klar nok. Blant annet er del V kapittel 41 og 42 helt tatt ut ved teksten i fjerde ledd. FLO foreslår nytt tekstforslag som angitt. Er det muligens tenkt at det skal være slik at anskaffelser etter FOSA som er under kr 500 000 skal gjennomføres etter FOSA del I, men det er en fordel om dette sies eksplisitt, i og med man for øvrig pålegger ARF Del V (ekskl kap 41 og 41) for FOSA anskaffelser under EØS terskelverdien. Det er flere referanser til Sikkerhetsgraderte anskaffelser gjennom forslaget til regelverk. Samtidig er det referanser til Sikkerhetsloven med tilhørende forskrifter også i FOA og FOSA. For å øke oppmerksomheten rundt dette regelverket samt lette gjenfinning av relevant informasjon for brukeren av ARF foreslår vi å opprette en ny del (del VI) som omfatter nødvendig veiledning innen sikkerhetsgraderte anskaffelser. Med dette følger vi også den struktur som for øvrig er i regelverket hvor det er tilordnet en del til hver forskrift innenfor anskaffelsesområdet. Referansen mellom den foreslåtte del VI og	<p>§ 1-4 Anvendelsesområde for ARFs ulike deler</p> <p>(1) Bestemmelsene i ARF del I og del II skal gjelde for alle forsvarssektorens anskaffelser.</p> <p>(2) Bestemmelsene i ARF del III skal gjelde for forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres i henhold til lov om offentlige anskaffelser (LOA) og tilhørende forskrift om offentlige anskaffelser (FOA).</p> <p>(3) Bestemmelsene i ARF del IV skal gjelde for forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres i henhold til LOA og tilhørende forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA).</p> <p>(4) Bestemmelsene i ARF del V, med unntak av kapittel 41 og 42, skal gjelde for forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres etter:</p> <p>a. FOSA, når anskaffelsens verdi er under EØS-terskelverdi, men over kr. 500.000</p> <p>b. (evt. andre unntak)</p> <p>(5) Bestemmelsene i ARF del V skal anvendes i sin helhet på</p>

	de øvrige delene av ARF er forslagsvis ivaretatt ved bruk av referanser.	forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres etter unntaksbestemmelsen i EØS-avtalens artikkel 123, jf. LOA § 3, (6) Bestemmelsene i ARF del VI gjelder i tillegg til ARFs øvrige deler der verdivurderingen omtalt i § 2-11 resulterer i at anskaffelsen klassifiseres som en sikkerhetsgradert anskaffelse.
1-4	Kommentaren kan gjerne oppdateres med flere elementer knyttet til vurderingskriterier for bruk av regelverk.	<p><i>Kommentar:</i> <i>Alle anskaffelser til forsvarssektoren skal i utgangspunktet skje iht. LOA og FOA eller FOSA.</i> <i>Anvendelsesområdet for FOSA er gitt i forskriftens § 1-3 og § 1-4. Definisjoner av begrepene som benyttes er gitt i § 4-1.</i> <i>Grensedragningen mellom forsvarsmateriell som skal anskaffes etter FOSA og det som kan unntas etter EØS-avtalens artikkel 123 er basert på hvorvidt materiellet er ... (her må FD fylle inn).....</i></p> <p><i>I de tilfeller anskaffelsesmyndigheten velger å anvende lovens eller forskriftenes unntaksbestemmelser må dette påberopes i hvert enkelt tilfelle og begrunnes konkret. Anskaffelsesmyndigheten kan bare unnta konkrete anskaffelser i henhold til EØS-avtalens artikkel 123, dersom en forsvarlig vurdering av anskaffelsens art og formål tilsier unntak, og unntak kan rettferdiggjøres ut fra nasjonale forsvarsformål. Med nasjonale forsvarsformål menes i dette regelverket... (her må FD fylle inn).</i> <i>Utgangspunktet er at enhver unntaksanskaffelse skal skje iht. konkurranseprinsippet, . Vurderingen av de momenter som legges til grunn for valg av regelverk skal beskrives i anskaffelsesprotokollen. For prosjekter som må godkjennes av Forsvarsdepartementet, skal begrunnelsen for valg av regelverk også fremgå av Fremskaffelsesløsning og/eller Gjennomføringsoppdrag.</i> <i>Å gjennomføre en anskaffelse etter EØS-avtalens artikkel 123 er en beslutning av stor rekkevidde. Det gir forsvarssektoren anledning til å gjennomføre en mer fleksibel anskaffelsesprosess enn anskaffelse etter LOA og FOA eller FOSA. Potensielle leverandører vil derfor ha interesse av grunnlaget for denne beslutningen. Leverandørene kan få overprøvd forsvarssektorens avgjørelse om bruk av EØS-avtalens artikkel 123 for administrative organer: Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), Efta Surveillance Authority (ESA), og ved ordinær rettergang. Eventuelle stevninger skal</i></p>

		<p>oversendes Forsvarsdepartementet som rette adressat, se ARF § 5-4. Se også ARF del V, § 41-2 om protest mot gjennomføring av anskaffelser etter unntaksbestemmelser. Merk at ARF er en intern instruks, og at leverandører således ikke har klagerett i forbindelse med unntaksanskaffelser. Forsvarssektoren har bevisbyrden for at unntaksbestemmelsen er gyldig påberopt. KOFA kan ta stilling til hvorvidt det er rett anvendelse av EØS-avtalens artikkel 123. Det er derfor av vesentlig betydning at unntaket påberopes etter en grundig og konkret vurdering som kan dokumenteres i ettertid.</p>
1-5	Ny forslag til tekst som er kortere og uten å blande inn det som følger av investeringskonseptet.	ARF regulerer både anskaffelser som følger forsvarssektorens prosjektmodell – PRINSIX og anskaffelser som ikke følger PRINSIX.
2-2	Fjerde ledd synes å pålegge forsvarssektorens <u>ansatte</u> å etterleve karantenebestemmelser. Slike bestemmelser skal fremgå av <u>ansettelsesavtalen</u> , her synes det å fremstå som det er noen generelle karantenebestemmelser som gjelder.	(4) Forsvarssektorens ansatte skal etterleve de til enhver tid gjeldende etiske grunnregler for forsvarssektoren og etiske retningslinjer for statstjenesten. Forsvarssektorens ansatte kan pålegges karantenebestemmelser
2-6	FD har gitt en tolkning av dette punktet til FLO (e-post FD Sendt: to 21.10.2010 15:27) som utdyper forståelsen. Den kan med fordel tas inn som en kommentar. En streng tolkning her synes å få en virkning som tilsier to års "yrkesforbud". Toårsreglen er strengere enn det som følger av karantenebestemmelsene i SPH, pkt 1-10.	
2-7	Del I bør rendyrkes til overordnede prinsipper. Dette er en "Gjøre regel" hvor det skal sendes med dokumenter med konkurransegrunnlag og passer bedre i Del II som nytt pkt 7-5 eller som nytt ledd i § 7-4.	
2-11	Sikkerhetsloven med forskrift om sikkerhetsgraderte anskaffelser stiller krav til anskaffelsesmyndigheten om vurdering av sikkerhetsgradering ved anskaffelse av varer og tjenester (verdivurdering). Kravet er eksplisitt og gjelder alle anskaffelser uten unntak. Hensikten med vurderingen er å fastslå om anskaffelsen er en sikkerhetsgradert anskaffelse og som sådan skal omfattes av ARF del VI. Gammel tekst (2), (3), (4), (5), (6), (7) og (8) tas inn i ARF ny del VI	§ 2-11 Vurdering av sikkerhetsgradering (verdivurdering) (1) Ved anskaffelse av varer og tjenester skal anskaffelsesmyndigheten vurdere behovet for å sikkerhetsgradere anskaffelsen eller deler av denne. Dersom anskaffelsesmyndigheten er en annen virksomhet enn den som skal bruke varen eller tjenesten, er det bruker som skal foreta vurderingen. Det skal i vurderingen tas stilling til om anskaffelsen vil innebære

		<p>utlevering av skjermingsverdig informasjon til leverandøren, om leverandøren får behov for å tilvirke skjermingsverdig informasjon, eller om informasjon om selve leveransen må sikkerhetsgraderes.</p> <p>(2) Dersom anskaffelsen medfører at leverandøren av varen eller tjenesten vil kunne få tilgang til skjermingsverdig informasjon eller objekt, eller som innebærer at anskaffelsen må sikkerhetsgraderes av andre årsaker, defineres anskaffelsen som en sikkerhetsgradert anskaffelse. Dermed må forhold omtalt i del VI ivaretas i anskaffelsesprosessen.</p>
2-19	<p>I denne bestemmelsen benyttes betegnelsen "Ansatte i forsvarssektoren", i § 2-2 er det definert at konsulenter er å betrakte som "Ansatte i forsvarssektoren" i dette regelverk. Hvis dette tolkes strengt betyr dette at et konsulentfirma ikke kan ha to eller flere kontrakter med forsvarssektoren. På samme måte blir tredje ledd i §2-19 meningsløs for eksterne konsulenter.</p>	
4-1	<p>Del I bør rendyrkes til overordnede prinsipper. Dette er en "Gjøre regel" hvor det skal sendes med dokumenter med konkurransegrunnlag og passer bedre i Del II, som nytt pkt 7-6 eller som nytt ledd i § 7-4.</p>	
5-1	<p>Det foreslås å utvide denne paragrafen med siste ledd av 12-9, dermed kan 12-9 slettes og en unngår to bestemmelser om språk.</p>	<p>(1) Forsvarssektoren skal utarbeide dokumenter på norsk eller engelsk, og kreve at tilbud med tilhørende dokumentasjon utarbeides på norsk eller engelsk.</p> <p>(2) Det må i det enkelte tilfelle vurderes hvilket språk som er mest hensiktsmessig å benytte ved anskaffelser. Ved valg av språk er det vesentlig at man benytter et språk som ikke reduserer konkurransen. Språk skal ikke benyttes for å favorisere eller diskriminere leverandører.</p>
5-5	<p>I pkt b. kan det leses som om <u>alle anskaffelser uten konkurranse</u> skal sendes frem til godkjenning til FD. Det er vel ment at det er de anskaffelsene som følger av § 34-1 (henvisningen til 35-1 er feil) tredje ledd det er ment å dekke.</p>	

	I og med ARF del V også gjelder FOSA under terskelverdi må det etter vårt syn legges en begrensning i §34-1 tredje ledd hvor det sies eksplisitt at denne reglen kun gjelder anskaffelser unntatt LOA etter § 3 (EØS art 123).	
5-5	I pkt d er det unødvendig mye opplysninger, særlig siden dagmulkt blir behandlet i § 5-9. Her bør tas inne et nytt punkt (f) som omhandler sikkerhetsgraderte anskaffelser fra land hvor Norge ikke har bilateral sikkerhetsavtale. Slike anskaffelser kan være svært vanskelige å håndtere. Valg av anskaffelsesstrategi og avklaring av sikkerhetsmessige forhold bør derfor skje i nært samarbeide med Forsvarsdepartementet før henvendelser gjøres til leverandører i slike land	d. ved frafall av dagmulkt, eller fristforlengelse, jf §5-9. (f) Sikkerhetsgraderte anskaffelser fra leverandør i land hvor Norge ikke har bilateral sikkerhetsavtale (MoU). (g) øvrige saker som
5-6	Annet ledd trekkes inn i første ledd.	Der det i Gjennomføringsoppdraget er bestemt at fullmakt til å inngå avtale/endringsavtale skal innhentes av Forsvarsdepartementet, skal saken fremsendes til Forsvarsdepartementet slik at den er Forsvarsdepartementet i hende senest 15 virkedager før vedståelsesfristen går ut.
5-10	Det foreslås at 5-10 og 5-17 slås sammen til ett punkt (5-17)	
5-11	Det er vel anskaffelser som ikke er kunngjort man er interessert i. Feil referanse §35-1, skal være 34-1. Punktlisten er feil d. ikke g.	a. FOA del II om uprioriterte tjenester (over EØS terskelverdi) som ikke er kunngjort,
5-12	I syvende ledd er det satt at kun fast ansatte kan signere avtaler. Dette burde ikke gjelde ansatte med midlertidig stilling, men hvor Forsvaret er arbeidsgiver. Det er vel innleide konsulenter som er problemområdet. Andre setning kan strykes.	
5-15	Her bør også nevnes sikkerhetsgraderte anskaffelser da sikkerhetsloven med forskrifter, internasjonale avtaler og MoUer stiller betydelige krav til det ansvar etatene innen forsvarssektoren har i forbindelse med å inngå, forvalte og terminere sikkerhetsavtaler med norske så vel som utenlandske leverandører og disses eventuelle underleverandører	§ 5-15 Særlige fagområder Forsvarssjefen som etatssjef og øvrige etatssjefer skal utforme interne retningslinjer som ivaretar behovet for at forsvarssektoren utfører kvalitetssikring, kodifisering, kontraktsrevisjon, standardisering og sikkerhetsgraderte anskaffelser i henhold til ARF, og for å oppfylle internasjonale forpliktelser inne disse fagområdene.
5-17	Det foreslås at 5-10 og 5-17 slås sammen til	

	ett punkt (5-17)	
5-19	Annet ledd viser til 1-3 tredje ledd (egenregi), dette er ikke en gyldig referanse.	
Kapittel 6	Vi ser at konkurranse er utelatt som hovedprinsipp for anskaffelser. Det synes merkelig. Det er derimot nevnt i 7-3 annet ledd. Hvis det tas tilbake i kap 6, kan 7-3 andre ledd strykes.	
6-1	Ny tekst, se kommentar til §7-2 nedenfor. Første ledd bokstav d. gir saksbehandlere i forsvarssektoren et ansvar som synes å være utenfor deres mandat, slike avklaringer må komme fra FD i GO.	Det skal i tidlig fase av anskaffelsen legges vekt på å kartlegge leverandørmarkedet, jf 7-2 annet ledd.
6-2	Tredje ledd angir at vi skal følge retningslinjer fra EDA. Hvilke er det? Code of Conduct on defence procurement er tatt ut fra forslaget til ARF (nåværende ARF del 17). Dette er for øvrig fornuftig, særlig med hensyn til kunngjøring på EBB som synes totalt unødvendig når FOSA har trådd i kraft. Statistikken for kunngjøringer på EBB pr i dag viser at EBB ikke lenger er i bruk blant EDA medlemsland. Her må det inn en referanse hvor disse retningslinjene er å finne.	
6-3	Levetidskostnader i driftsanskaffelser bør også fremheves. Det bør legges inn en referanse til kapittel 10.	Utforming av krav og valg av leverandør skal gjøres med tanke på lavest mulig levetidskostnader i investerings og driftsfasen. Dette gjelder ikke bare for det enkelte prosjekt/anskaffelse, men også i sammenheng med andre prosjekter/anskaffelser av tilsvarende karakter..... Jf. kapittel 10.
6-4	Bør inneholde en referanse til kapittel 12.	... Jf. kapittel 12.
6-8	Tredje ledd siste setning må inneholde en formulering hvor det fremgår at oppsigelsen avslutter den økonomiske forpliktelsen slik at forpliktelsen ikke går ut over tildelte budsjettmidler.	... skal avtalen inneholde mulighet for oppsigelse som gjør at tildelingen ikke overskrides.
6-9	Overskriften er misvisende. Bør føre det tilbake til Offentlig privat samarbeid (OPS), alternativt Næringslivssamarbeid (som i dagens ARF). Kan for eksempel blandes sammen med Bestemmelser for industrielt samarbeid slik det nå står.	
Kap 7	Overskrift er misvisende i og med mange	Planlegging av anskaffelser

	punkter i en gjennomføring ikke er behandlet. Foreslår ny overskrift	
7-1	Første ledd siste setning står også i 6-4 og 12-4 kan strykes her.	
7-2	<p>Dette punktet kan utvides til å ta inn store deler av § 6-1 (som da blir et kort punkt, i tråd med et hovedprinsipp).</p> <p>I første ledd brukes begrepet "gjenkjøp" antar det skal byttes med "bestemmelser om industrielt samarbeid"</p>	<p>Nytt (2):</p> <p>Planleggingen skal inneholde en markedsundersøkelse for å:</p> <p>a. identifisere forskjellige leverandører og teknologier som kan løse forsvarssektorens behov,</p> <p>b. skaffe et grunnlag for å sette opp realistiske krav til materiell og tjenester som ikke er unødvendige kostnadsdrivende eller konkurransehennende,</p> <p>c. gi et grunnlag for å anslå investerings- og driftskostnader av det som skal anskaffes,</p> <p>d. velge riktig kontraktsstrategi og anskaffelsesprosedyre.</p> <p>(2) I de tilfellene det er behov for å innhente budsjettpriser, leveringstider og produksjonskapasiteter for planleggingsformål skal henvendelsene avsluttes med følgende merknad: «Forsvarssektoren har ikke til hensikt å foreta innkjøp på grunnlag av denne henvendelsen eller å betale for gitte opplysninger».</p>
7-2	Sjette ledd er utformet som om en i <u>alle</u> anskaffelser skal vurdere innkjøpssamarbeid.	I de større anskaffelser skal det vurderes.....
7-3	Fjerde ledd siste setning synes litt bastant, det vil være en rekke tilfeller hvor GO ikke nødvendigvis inneholder alle anskaffelsesprosedyrer som skal brukes i et investeringsprosjekt. Bestemmelsen henger for øvrig også dårlig sammen med femte ledd.	
7-4	Dette er et punkt som er tilfredsstillende ivaretatt i hhv FOA (§ 17-1/8-1)/FOSA og kan derfor flyttes til del V (som nytt § 37-2)	
Kap 8	Passer dårlig plasseringsmessig i prosessen. Flyttes inn foran kap 13.	
8-1	Kan strykes, er dekket i 5-20, første ledd.	
8-2	Endringer gjennom kontraktgjennomføringen må ivaretas i kontrakten. Dette viser seg fra tid til annen å glippe i saksbehandlingen. Nytt femte ledd. (NB feil nummerering i paragrafen)	Alle endringer i kontraktsperioden skal avspeiles i oppdatert kontraktsdokument

8-3	Bør tas inn i 5-1, og slettes her.	
8-6	Andre setning kan med fordel strykes. Litt vel detaljorientert.	
8-8	Første ledd, andre setning endres, som vist. Skrivefeil i annet ledd bokstav a, siste setning.	Prosedyre for leveranseoppfølging skal fremgå av.....
8-9	Hører sammen med betalingskapittelet, flyttes til og innarbeides i kap 23.	
8-10	Bestemmelsen bør "strammes inn". Siste setning i annet ledd erstattes med nytt tredje ledd.	Anskaffelsesmyndigheten har plikt til å fremsette reklamasjon dersom den blir kjent med forsinkelser eller mangler i henhold til kontrakten.
8-11	<p>Bestemmelsens annet ledd siste setning er uklar. Slik bestemmelsen er utformet kan den forstås på flere måter.</p> <p>En tolkning kan være at man ønsker å presisere at tvist om én del av leveransen ikke fritar partene fra å oppfylle øvrige forpliktelser etter avtalen. En slik bestemmelse anses uansett som overflødig da dette vil følge av alminnelig kjøpsrett.</p> <p>En annen tolkning er at man ønsker å pålegge begge parter å oppfylle en omtvistet kontrakt, uavhengig av tvisten er brakt inn for domstolene. I så fall er dette et markert brudd med alminnelig norsk kontrakts- og prosessrett, og en svært uheldig regel for Forsvaret, og muligens et ulovlig avtalevilkår.</p> <p>I forhold til leverandørene er dette videre problematisk fordi ARF ikke kan pålegge leverandørene plikter. Leverandørens forpliktelser må reguleres gjennom kontrakten.</p> <p>Det er et spørsmål om denne reguleringen er avstemt med de endringer i rettspraksis som følger av LOA § 9 (midlertidig forføyning). Det kunne vært en gunstig regel for Forsvaret om ARF forutsatte at det skulle inntas i alle kontrakter at <i>leverandøren</i> ikke har rett til å stanse eller holde tilbake kontraktsytelser som gjelder liv, helse eller nasjonens sikkerhet, selv om saken er brakt inn for domstolene, sammenlign ARF § 21-4. Ytelsens karakter vil være det sentrale i en ugyldighetsvurdering, og FLO antar at dette kan være et lovlig avtalevilkår i slike tilfeller. En slik bestemmelse bør imidlertid ikke plasseres under overskriften "Lovvalg</p>	

	<p>og verneting”.</p> <p>I bestemmelsens tredje ledd åpnes det for å akseptere et annet lands jurisdiksjon/og eller annet lands rettsregler. Dette er praktisk viktig og FLO savner nærmere veiledning i ARF for når dette kan være aktuelt og hvilke lands rettsregler det kan være aktuelt å godta. Det bør også inntas en bestemmelse om at slik aksept forutsetter en forutgående juridisk vurdering. Det er av stor betydning at anskaffelsesmyndigheten er kjent med hvilke rettsregler som får anvendelse på spørsmål som ikke er løst gjennom kontrakten og i tilfelle tvist, samt om det aktuelle lands rett har preseptoriske lovregler som vil sette deler av kontrakten til side.</p>	
Kapittel 9	For å få en bedre struktur foreslås det å flytte kapittel 9 til nytt kapittel 8.	
9-2	Annet ledd er allerede behandlet i §7-2. Foreslås strøket.	
9-2	Tredje ledd; ortografi.	... kontraktstrategi dersom anskaffelsen følger
9-3	Nummerering av ledd er feil	
Kap 11	Dette punktet er mye gjentakelse av PRINSIX og lite kontraktsrelatert, bør skrives om eller slettes.	
Kap 12	Overskriften er misvisende, det er kravspesifikasjon som i all vesentlig grad behandles.	Kapittel 12 Kravspesifikasjon
12-1	Mangler ord i fjerde ledd	...de øvrige kontraktsbetingelsene.
12-1	Femte ledd. Denne gjelder ikke kravspesifikasjon og bør slettes fra 12-1, og heller legges som nytt siste ledd i 21-1.	
12-3	Tredje ledd hører sammen med annet ledd. Det blir en ufullstendig setning hvis det beholdes som et selvstendig ledd.	
12-6	Andre ledd er kan med fordel legges som en kommentar og ikke som regelverkstekst.	
12-9	Dette punktet første ledd er dekket av §5-1, andre ledd kan flyttes til §5-1. Da kan §12-9 med andre ord slettes.	
12-11	Fjerde ledd bruker begrepet ”oppdrag” i sammenheng med konsulent <u>bistand</u> . Bør heller bruke begrepet ”avtalen” i denne sammenhengen, særlig sammenholdt med teksten i første ledd.	..konsulentbistand skal avtalen inneholde en
12-13	Annet ledd må inneholde en referanse til kapittel 15.	

12-13	I kommentaren kan teksten etter første setning strykes. Dette behandles i kapittel 26.	
Kap 17 og 18	Se eget dokument. Fra fagkontoret for Kostnadskontroll.	Se vedlegg B
19-10	Erfaring har vist at det fra tid til annen skrives kontrakter hvor det er avtalt innsyn, men man har ikke tenkt på å formulere en mulighet til å reforhandle prisen basert på dette innsynet. Foreslår ny bokstav c.	c. At endelig pris skal fastsettes basert på resultatet av kostnadskontrollen.
20-1	Første ledd bør styrkes i ordlyden i forhold til at opsjoner skal være med når det fortsatt er konkurranse om leveransen.Opsjoner skal som hovedregel inngås på det tidspunkt....
20-1	Tredje ledd gir ingen mening i forhold til opsjoner. Leddet kan strykes.	
Kapittel 21	I forhold til en anskaffelsesprosess passer dette kapittelet tidligere i rekkefølgen av kapitler i del II. Det foreslås at det legges som nytt kapittel 9 (etter kapittelet Kontraksstrategier).	
21-1	Første setning foreslås endret for å tydeliggjøre plikten/arbeidsoppgaver. Forespørsel og konkurransegrunnlag er "likeverdige" navn på dokumentene som inviterer til å gi tilbud. Overskiftet i kap 21 må også endres lik at det fremstår som likeverdige navn på samme dokument..	Kapittel 21 Forespørsel/konkurransegrunnlag §21-1 Forespørsel/konkurransegrunnlag "Det skal utarbeides en forespørsel/konkurransegrunnlag som danner grunnlaget"
21-1	Det bør i (a) tas med en henvisning til ARF del VI da forskrift om sikkerhetsgraderte anskaffelser pålegger anskaffelsesmyndigheten å informere aktuelle leverandører om hvilke sikkerhetsmessige krav som stilles i forbindelse med utførelsen av den sikkerhetsgraderte anskaffelsen	a. informasjon og bestemmelser for gjennomføring av selve anskaffelsen, herunder angivelse av valgt regelverk LOA, herunder FOA eller FOSA, eller ARF del V i sin helhet, jf. sEØS-avtalens artikkel 123, eller også sikkerhetsloven med forskrifter (jf. ARF del VI).
21-2	Det er to bestemmelser som er benevnt §21-2,.	
21-2 (andre gang)	Bokstav a, endres fra "leveransebeskrivelse" til "kravspesifikasjon".	
21-3	Tredje ledd bokstav a. Det er viktig å få med en referanse til valutabestemmelsene i kapittel 28.	a. pris/kontraktstype, jf. kapittel 19 og 28
21-3	Tredje ledd, bokstav h. Endringsregime er ikke forbeholdt Del V anskaffelser. Det er imidlertid begrensninger i endringsadgang i FOA/FOSA)	h. endringer (det eksisterer begrensninger i endringsadgang i FOA og FOSA anskaffelser)
21-3	Det er noen feil referanser i listen a. – å.	

22-2	Det synes unødvendig kategorisk å bruke "skal" i siste punktum Dersom leverandøren skal rette opp mangelen innen en viss tid, <u>kan</u> anskaffelsesmyndigheten holde tilbake en forholdsmessig andel av betalingen til mangelen er rettet.
22-4	Første ledd passer ikke inn i sammenhengen kan med fordel legges som kommentartekst i §22-1.	
22-4	Forslag om å legge teksten fra og med annet punktum som kommentartekst for å unngå å ha en lovtolkning som del av regelteksten.	<p><i>§ 22-4 Mangler som oppdages etter levering</i></p> <p>(1) Dersom det oppdages mangler etter levering, skal normalt anskaffelsesmyndigheten varsles omgående. Anskaffelsesmyndigheten skal selv vurdere om det er grunnlag for å hevde reklamasjon på bakgrunn i kontraktens bestemmelser.</p> <p>(2) Anskaffelsesmyndigheten må også undersøke om det foreligger garanti eller annen avtale har påtatt seg ansvar for mangler i lengre tid, hvor lang garantiperioden er og til hvem kravet skal rettes. Uansett kan forsvarssektoren gjøre en mangel gjeldende dersom selgeren har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.</p> <p>(3) Begrunnelse for hvorfor kravet frafalles skal fremgå i anskaffelsesprotokollen eller eget notat.</p> <p><i>Kommentar:</i></p> <p><i>Lovens bestemmelser gjelder dersom norsk lov er lagt til grunn for avtalen og annet ikke er avtalt mellom partene. For å unngå misforståelser mellom partene, bør det klart skrives i avtalen at lovens bestemmelser skal legges til grunn ved mangler. Dersom kjøpsloven er lagt til grunn og det foreligger mangel, og denne ikke skyldes forsvarssektoren eller forhold på forsvarssektorens side, kan forsvarssektoren kreve retting, omlevering, prisavslag, heving og erstatning, samt tilbakeholdelse av kjøpesum, i tråd med kjøpslovens regler. Forsvarssektoren taper sin rett til å</i></p>

gjøre en mangel gjeldende dersom forsvarssektoren ikke innen rimelig tid etter at mangelen ble oppdaget eller burde ha blitt oppdaget, gir selgeren melding som angir hva slags mangel det gjelder. Reklamerer ikke forsvarssektoren innen to år etter den dag da forsvarssektoren overtok tingen, kan mangelen ikke senere gjøres gjeldende. Dette gjelder imidlertid ikke dersom selgeren ved garanti eller annen avtale har påtatt seg ansvar for mangler i lengre tid. Uansett kan forsvarssektoren gjøre en mangel gjeldende dersom selgeren har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.

Ofte vil ikke lovens bestemmelser være relevant å benytte. Følgende forhold bør da avklares og avtales:

a. det bør minimum avtales en frist for når forsvarssektoren senest kan reklamere på mangler. Fristen kan settes til et visst antall måneder etter levering, et visst antall måneder etter at utstyret er tatt i bruk, et visst antall timer som utstyret har vært bruk, eller en kombinasjon av disse. Det kan avtales forskjellige frister for forskjellige funksjoner/ egenskaper ved gjenstanden,

b. det bør avtales en beskrivelse/avgrensning av hva som er en mangel,

c. det må avtales en frist for når forsvarssektoren senest kan reklamere etter at en mangel er oppdaget,

d. det må avtales hvilke plikter og rettigheter partene har når en mangel er oppdaget og reklamert innen reklamasjonsfristen,

e. ved flere av forsvarssektorens anskaffelser vil en del av utstyret beredskapslagres, eller bli benyttet i meget begrenset omfang. Mangler vil i slike tilfeller bare bli avdekket på en begrenset del av leveransen. For slike leveranser kan det avtales at det benyttes statistiske metoder for å fastslå om det foreligger mangler som er av gjennomgående karakter (foreligger på en stor del av leveransen). Videre kan

		<p><i>det avtales hvilke tiltak som leverandøren må utføre på den delen av leveransen som ikke er blitt tatt i bruk, selv om manglene ennå ikke er kommet for dage.</i></p> <p><i>Til § 24-4 (3) bokstav b: Kjøpsloven inneholder en beskrivelse av hva som er å betrakte som mangler, se §§ 17 og 18. Dersom loven ikke legges til grunn er det vesentlig at partene har en felles oppfatning av hva som er å betrakte som mangler. Typiske problemstillinger som bør avklares er: - Kan det bare reklameres på skjulte mangler som var tilstede ved leveringstidspunktet, eller kan det også reklameres på mangler som oppstår senere? Leverandøren kan f.eks. garantere at utstyret skal virke som spesifisert i 24 måneder etter leveranse, uavhengig om manglene forelå på leveringstidspunktet. - Stilles det spesielle krav til lagring, bruk, vedlikehold osv. som må følges, og som gir begrensninger i reklamasjonsretten? Til § 24-4 (3) bokstav d: Forhold som bør avtales: - Kan forsvarssektoren forlange at leverandøren retter mangelen eller foretar omlevering? - Kan forsvarssektoren få andre til å rette mangelen dersom leverandøren ikke retter mangelen innen rimelig tid? - Kan forsvarssektoren forlange prisavslag? - Kan forsvarssektoren forlange erstatning for de tap forsvarssektoren er blitt påført som følge av mangelen? - Kan forsvarssektoren heve avtalen? osv. - Har leverandøren rett til å rette mangelen selv?</i></p>
23-5	Tredje ledd ble justert i FDs brev 2005/03919-84 av 26/9-11 hvor risikotillegget ble fjernet. Bør reflekteres i nåværende tekst.	
23-6	Det er to fjerde ledd.	
Kap 24	Se også kommentarer i oversendelsesskrivet for høringen. Særlig med referanse til § 24-3 første ledd og § 24-4 første ledd.	
24-2	Det er formålstjenlig å gjøre visse endringer i definisjonene for å gjøre de mer presise og mer i samsvar med norsk rett. I femte og	(1) Med immaterielle rettigheter menes hovedsakelig rettigheter knyttet til:

sjette ledd mangler det en forklaring på det sentrale i disse begrepene, nemlig hvorvidt kunden enten får retten til utnyttelse alene eller ikke. I stedet synes tankene å ledes hen til omfanget av råderetten.

.....

d. åndsverk. Opphavsretten gir en tidsbestemt beskyttelse av åndsverk, eksempelvis bøker, skulpturer, filmer og teknologibaserte arbeider, herunder dataprogrammer. Opphavsrett er en rettighet som oppstår når arbeidet utføres og som automatisk tilfaller opphavsmannen. I de fleste land trenger verket og den tilhørende opphavsretten ikke å registreres eller offentliggjøres, men det bør finnes en form for dokumentasjon. Normalt gir opphavsretten vern i opphavsmannens levetid pluss 70 år (Europa).

Opphavsretten gir opphavsmannen en rett til å bli navngitt, vern mot krenkende bruk og andre ideelle rettigheter.

(2) Royalty er en godtgjørelse for utnyttelse av immaterielle rettigheter.

(3) Rådighet er et begrep som benyttes for å angi på hvilken måte og i hvilket omfang man kan disponere over de immaterielle rettighetene. En rådighet kan eksempelvis innebære en begrenset eller full og uinnskrenket bruksrett på hele eller deler av de immaterielle rettighetene, avhengig av hva som er avtalt med rettighetshaveren. Forsvarssektoren må i hvert enkelt tilfelle konkret definere hvilken rådighet (eller utnyttelse) det er snakk om.

(4) Overdragelse innebærer at forsvarssektoren blir helt eller delvis eier av de overdratte immaterielle rettighetene.

(5) Eksklusiv lisensavtale innebærer at forsvarssektoren får en enerett til å rå over de immaterielle rettighetene i henhold til den enkelte avtale, men blir ikke eier. Eksklusive lisenser kan innebære full eller begrenset rådighet.

(6) Ikke-eksklusiv lisensavtale innebærer at forsvarssektoren får en nærmere bestemt og begrenset rett til å rå over de immaterielle rettighetene i henhold til den enkelte avtale. Fordi den er ikke-eksklusiv kan

		opphavsmannen også gi samme utnyttelsesrett til andre.
24-4	<p>Andre og tredje ledd: Disse bestemmelsene har en mangel da de kun viser til dokumentasjon som "leveres". Det synes ikke å være noen leveringsplikt. En leveringsplikt på dokumentasjon vil være naturlig å omtale.</p> <p>Det er etter FLOs vurdering gunstig å bygge ut definisjonen av Grensesnitt-dokumentasjon noe.</p>	<p>(2) Forsvarssektoren skal normalt uten ytterligere vederlag eller royalty ha rett til å benytte og få levert - og leverandøren skal ha plikt til å levere - teknisk dokumentasjon av leveransen, herunder dokumentasjon for å beskrive grensesnitt og funksjonalitet i forbindelse med anskaffelse av tilstøtende systemer/materiell, såkalt Grensesnittedokumentasjon. Normalt skal en ikke-eksklusiv lisensavtale inneholde nødvendig bruksrett til kontraktsgjenstanden, og rettigheter til Grensesnittedokumentasjon. Grensesnittedokumentasjon skal fritt kunne benyttes av forsvarssektoren og deles med tredjepart i forbindelse med andre anskaffelser, herunder anskaffelser av tilstøtende systemer/materiell som skal eller bør kunne samvirke med leveransen.</p> <p>(3) Som Grensesnittedokumentasjon regnes enhver dokumentasjon og opplysning som er nødvendig for å forstå hvordan man oppnår funksjonelt samvirke mellom anskaffelsen (systemet/materiellet) og andre eksisterende eller fremtidige systemer/materiell, herunder regnes blant annet følgende som Grensesnittedokumentasjon:</p> <ol style="list-style-type: none"> informasjon om overordnet form-, tilpasning- og funksjon, informasjon som er nødvendig for overordnet installering, operering, vedlikehold og trening, endringer og korreksjoner av teknisk dokumentasjon levert fra forsvarssektoren til leverandøren, offentlig tilgjengelig informasjon eller informasjon som leverandøren eller andre har gjort tilgjengelig uten brudd på konfidensialitetsforpliktelser, teknisk dokumentasjon som forsvarssektoren gjennom særskilt avtale har oppnådd rettigheter til, og annen teknisk informasjon levert av

		forsvarssektoren til leverandøren. Forsvarssektoren kan for internt bruk (herunder i andre anskaffelsesprosjekter) kostnadsfritt mangfoldiggjøre og distribuere teknisk dokumentasjon som er levert fra leverandøren.
24-5	Få med fullstendig referanse til ”lov om oppfinnelse av betydning for”	
25-1	Kommentartekst viser til tjenestereglement for Forsvaret. Dette er utgått og erstattet av Bestemmelser for materiellforvaltning.	
25-4	Her bør tas med nytt pkt (7) for det tilfelle når Forsvarssektoren i forbindelse med leveransen må utlevere/låne ut gradert materiell, systemer, utstyr eller anlegg til leverandør, jf Sikkerhetsloven samt forskrifter	(7) Ved utlån av informasjon, utstyr, materiell, systemer eller anlegg som er sikkerhetsgradert skal det inngås sikkerhetsavtale mellom anskaffelsesmyndigheten som eier og leverandør som låntager før utlån kan finne sted, se ARF del VI.
26-4	Det kan med fordel presiseres sterkere at normalen er at det avtales dagmulkt. Det er referanse til Bl 5002 i første ledd. Denne blanketten er ikke med i ARF lenger.	(1) Det skal normalt avtales betingelser om dagmulkt.....
27-6	PfP: Skrive helt ut AC/313: NATO arbeidsgruppe	Partnership for Peace (PfP) NATO Group on Acquisition Practices AC/313
29-1	Kan med fordel omformuleres.	(1) Bestemmelsene i ARF del IV skal gjelde for forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres i henhold til LOA og tilhørende forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA). (2) Bestemmelsene i ARF del V, med unntak av kapittel 41 og 42, skal gjelde for forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres etter: a. FOSA, når anskaffelsens verdi er under EØS-terskelverdi, men over kr. 500.000
29-2	Bruken av begrepet ”bevisbyrde” kan gi leverandører inntrykk av at de har rettigheter som de ikke har. Kan gjerne finne et annet uttrykk (f.eks godtgjøres)	
29-3	Dette punktet er tilfredsstillende dekket i § 32-1 og behøver ikke stå her, siden denne delen dreier seg om der vi faktisk skal benytte FOA. Foreslås slettet.	
29-4	Dette punktet er ikke mer enn en ren opplisting av tilsvarende i § 1-3 FOA. Det skaper unødvendig forvirring av å ha denne	

	her. Foreslås slettet.	
30-1	Kan med fordel omformuleres.	(1) Bestemmelsene i ARF del V, med unntak av kapittel 41 og 42, skal gjelde for forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres etter: <ol style="list-style-type: none"> a. FOSA, når anskaffelsens verdi er under EØS-terskelverdi, men over kr. 500.000 b. (evt. andre unntak) (2) Bestemmelsene i ARF del V skal anvendes i sin helhet på forsvarssektorens anskaffelser som gjennomføres etter unntaksbestemmelsen i EØS-avtalens artikkel 123, jf. LOA § 3,
30-2	Skrives om slik at den omfatter alle graderte anskaffelser, uavhengig av materiell, bygg anlegg m.v. Dette foreslås løst ved at en slår sammen (1) og (2) mens (3) og (4) tas inn i ARF ny del VI. Kommentarene anbefales slettet da de er dekket av ny del VI, hvor det også vises til relevant tilleggsinformasjon.	§ 30-2 Graderte kontrakter (1) Ved anskaffelser som omfatter sikkerhetsgradert informasjon, materiell, utstyr, systemer eller anlegg, gjelder sikkerhetsloven og forskrift om sikkerhetsgraderte anskaffelser, jf. FOSA §§ 3-3, 4-1 bokstav h, 3-16 og 8-9, samt ARF del VI.
30-3 og 30-4	Disse punktene er ikke mer enn en ren opplisting av tilsvarende i § 1-3 FOSA. Det skaper unødvendig forvirring av å ha denne her. Foreslås slettet.	
30-5	Første til tredje ledd er dekket i FOSA og behøver ikke gjentas her. Fjerde og femte ledd er identisk behandlet i §30-2. Foreslås slettet her er tatt inn i ARF ny del VI	
30-6	Bruken av begrepet "bevisbyrde" kan gi leverandører inntrykk av at de har rettigheter som de ikke har. Kan gjerne finne et annet uttrykk (f.eks godtgjøres)	
30-7	Dette punktet er tilfredsstillende dekket i § 33-1 fjerde ledd og behøver ikke stå her, siden denne delen dreier seg om der vi faktisk skal benytte FOSA. Foreslås slettet.	
30-8, 30-9	Disse punktene er ikke mer enn en ren opplisting av tilsvarende i § 1-3 FOSA. Det skaper unødvendig forvirring av å ha denne her. Foreslås slettet.	
31-1	Det er usikkert hvilken merverdi som gis i denne bestemmelsen. Kan slettes.	
31-2	Det er usikkert hvilken merverdi som gis i denne bestemmelsen. Kan slettes.	
31-3	Dette punktet trenger en kommentartekst for å øke forståelsen.	

	Feil i punktliste.	
Del V	Overskriften i ARF del V er "Forsvarssektorens anskaffelser som er under EØS-terskelverdien i FOSA, og anskaffelser som gjennomføres etter EØS-avtalen artikkel 123." At dette er anvendelsesområdet for ARF Del V følger også av ARF § 32-1. Samtidig følger det av ARF § 30-8 og § 30-9, med henvisning til FOSA § 1-3 annet ledd bokstav b til og med m og tredje ledd bokstav a til c, at en rekke <i>andre</i> kontraktstyper også er unntatt fra FOSA. Vi ber om at departementet klargjør om det er tilsiktet at disse <u>ikke</u> skal omfattes av ARF Del V slik det nå ligger an til.	
33-1	Overskrift endres for å presisere at det er konkurranseprinsippet som er hovedbudskapet	§33-1 Grunnleggende krav - konkurranseprinsippet
33-2	Bestemmelsens annet ledd annet punktum legger et uryddig ansvar på saksbehandlere og er uheldig formulert. FLO mener meningsinnholdet ikke kommer klart frem.	
33-3	Henvisningen er til 34-2 er feil, skal vel være § 33-2, andre ledd.	
34-1	Overskriften er misvisende, det dreier seg mer om unntak og prosedyrer. Første ledd kan strykes (er ivaretatt i § 33-1).	§34-1 Unntak fra konkurranseprinsippet.
34-1	Tredje ledd kan (høyst sannsynlig) ikke benyttes unntatt når EØS art 123 kommer til anvendelse. Det er sagt at del V gjelder FOSA anskaffelser under terskelverdi.	...kan forsvarssektorens anskaffelser som unntas etter LOA §3 gjennomføres uten konkurranse når
34-1	Deles i to, ny paragraf opprettes for anskaffelser gjennom internasjonale organisasjoner som tar inn den delen av 34-1 som starter med fjerde ledd.	34-2 Anskaffelse gjennom internasjonale organisasjoner Anskaffelser som er unntatt LOA.....
34-2	Det er henvist til at man skal velge mest fordelaktig prosedyre og angitt enten begrenset anbudskonkurranse eller konkurranse med forhandling. <u>Det er imidlertid ikke beskrevet en helhetlig prosedyrebeskrivelse for disse to prosessene i del V.</u> I og med at foa og fosa ikke gjelder for anskaffelser i del V må det for disse anskaffelsene beskrives en fullstendig prosedyre i del V. Vi viser til at punktene i dagens ARF 2.5.1 ikke er med. Det er en viss motstrid mellom det faktum at det ikke er kunngjøringsplikt og det	

	faktum at likebehandling og konkurranse skal oppnås jf § 33-1 og 33-2 første ledd. Del V skal også dekke FOSA anskaffelser under EØS terskelverdi.	
35-1	Protokollkravene må tas i del II og gjelde alle anskaffelser. Hvis dette ikke gjøres vil det ikke være noe protokollkrav ved unntak fra FOA og FOSA og f.eks bestemmelsen i § 29-2/30-6 gir ingen mening. Utformingen av denne/disse protokollene må være slik at de dekker minimumskravene iht foa. og fosa. (slik det også er i dagens ARF)	
36-3	Første ledd, tredje punktum kan strykes. Del V omhandler kun unntak fra FOA/FOSA.	
36-5/36-6	Siste ledd har feil henvisning	
38-2	Forsvarets internett er ikke brukbart til slik funksjonalitet. Derimot brukes DOFFIN til dette, vel og merke når anskaffelsen kunngjøres. Tredje ledd kan strykes.elektronisk, eller legge dokumentene ut på DOFFIN. Sikkerhetsgraderte dokumenter behandles i henhold til bestemmelser som angitt i § xx.
38-7	I bestemmelsens fjerde ledd første punktum er det henvist til " <i>første og annet ledd</i> ". Det korrekte synes å være " <i>annet og tredje ledd</i> ". I fjerde ledd tredje punktum er det henvist til " <i>annet ledd bokstav...</i> ". Det korrekte synes å være " <i>tredje ledd bokstav...</i> ".	
38-10	Feil henvisning §1-7 skal være 1-6	
38-12	Reglen kan oppmykes fordi det er kommet endringer i FOA/FOSA (FOA §10-2/19-6) ifm nytt håndhevelsesdirektiv.	
38-17	Siste setning foreslås slettet, fordi det er kommet endringer i FOA/FOSA ifm nytt håndhevelsesdirektiv. Reglen vil dermed harmonere med FOA §20-16	
38-18 Til 38-21	Dette er punkter som vi mener ikke strider mot bestemmelser i FOA eller FOSA og kan dermed tas inn i del II, men det må presiseres at det er begrensninger i endringsadgangen i FOA/FOSA anskaffelser.	
39-5	Det er mer innretningen på rammeavtalen og hvilket omfang denne er meddelt markedet som avgjør om den er obligatorisk for hele eller deler av etaten. Foreslås strøket.	

39-8	Andre ledd denne bør omformuleres slik at vesentlighetsprinsippet ligger til grunn.	...tjenester som vesentlig øker avtalens omfang utover.....
40-1	Første ledd, andre setning er strengere enn de tilsvarende bestemmelser i FOA. Foreslår at denne setning slettes. Referansen er feil skal være 38-17.	
40-1	Andre ledd endres som vist.	(2) Dersom leverandøren ønsker å få overprøvd valg av leverandør....
41-1	Første ledd bokstav e. Del V, <u>kap 41 og 42 omfatter ikke FOSA anskaffelser</u> , kun unntak etter EØS 123. Feil i bokstav nummerering.	
42-3	Annet ledd omhandler FOSA anskaffelser. Del V, <u>kap 41 og 42 omfatter ikke FOSA anskaffelser</u> , kun unntak etter EØS 123..	
ARF ny del VI	<p>Det foreslås etablert en ny del VI i ARF knyttet til sikkerhetsgraderte anskaffelser som er regulert i sikkerhetsloven kapittel 7 og forskrift om sikkerhetsgraderte anskaffelser. Lov og forskrift fastsetter betydelige krav til Forsvarssektoren ved denne type anskaffelser. Disse kraven kan det være vanskelig å få oversikt over ved dagens ARF.</p> <p>For å øke oppmerksomheten rundt dette regelverket samt lette gjenfinning av relevant informasjon for brukeren av ARF foreslår vi å opprette en ny del som omfatter nødvendig veiledning innen sikkerhetsgraderte anskaffelser. Med dette følger vi også den struktur som for øvrig er i regelverket hvor det er tilordnet en del til hver forskrift innenfor anskaffelsesområdet. Referansen mellom den foreslåtte del VI og de øvrige delene av ARF er forslagsvis ivaretatt ved bruk av referanser.</p> <p>For tekst ARF ny del VI, se eget vedlegg</p>	<p>DEL VI FORSVARSEKTORENS ANSKAFFELSER SOM INNGÅS I HENHOLD TIL SIKKERHETSLOVEN OG FORSKRIFT OM SIKKERHETSGRADERTE ANSKAFFELSER</p>

2 Ortografiske feil:

§ 1-6,	I andre ledd, bokstav h. er det en skrivefeil. Ordet "ansakffelser" skal byttes ut med "anskaffelser".	
§ 6-2	I andre ledd, tredjesetning er det et mellomrom før punktum.	
§ 7-1	Det må settes inn et mellomrom mellom ordene "normalt" og "være" i andre setning.	
§ 8-2	Det er en feil ved nummereringen av leddene i bestemmelsen.	
§ 8-8	I bestemmelsens annet ledd bokstav a må det settes inn et mellomrom mellom ordene "gjennomgå" og "leverandørens".	
§ 12-1 fjerde ledd	I bestemmelsens fjerde ledd må ordet "de" strykes.	
12-8	Skrivefeil "utarbeidelse" skal være "utarbeides"	
§ 19-6	Bestemmelsen inneholder en tabell hvor det i høyre kolonne er kommet med en nummerering som ikke skal være der.	
19-8	Feil nummerering i andre ledd i paragrafen	
§ 21-3	I bestemmelsens tredje ledd bokstav b må det strykes et ")" etter forkortelsen "INCOTERMS".	
§ 21-4	I siste punktum er det et punktum for mye etter ordet "kraft".	
§ 22-4	I tredje ledd bokstav c er det en skrivefeil. Ordet "seneste" skal byttes ut med "senest".	
§ 23-3	I andre ledd første setning mangler komma etter "...tilfredsstilt"	
§ 24-5	I § 24-5 første punktum må det tilføyes en "s" i ordet "lisen".	
§ 24-7	I tredje ledd første setning, skrivefeil "vii" skal være "vil".	
§ 24-8	I tredje ledd skal begrepet "og innga" byttes ut med "å inngå". I fjerde ledd er det en skrivefeil. Ordet "mate" skal byttes ut med "måte". I femte ledd er det en skrivefeil. Ordet "vii" skal	

	byttes ut med "vil".	
§ 25-4	I bestemmelsens overskrift er det en skrivefeil. Ordet "diversel" skal byttes ut med "diverse".	
§ 26-2	I bestemmelsens tredje punktum må kommaet etter ordet "pris" slettes eller flyttes etter ordet "betales".	
§ 26-9	I bestemmelsens tredje ledd er det en skrivefeil. Ordet "gjøre" skal byttes ut med "gjør".	
§ 31-3	Det er feil i nummereringen idet bokstaven "c" må byttes ut med bokstaven "b".	
§ 33-2	I første ledd er det en skrivefeil. Ordet "ansakffelser" skal byttes ut med "anskaffelser".	
§ 34-1	I bestemmelsens femte ledd er det henvist til ARF § 6-3. Departementet må undersøke om henvisningen er korrekt.	
§ 38-7	I bestemmelsens fjerde ledd første punktum er det henvist til "første og annet ledd". Det korrekte synes å være "annet og tredje ledd". I fjerde ledd tredje punktum er det henvist til "annet ledd bokstav...". Det korrekte synes å være "tredje ledd bokstav...".	
§ 39-5	I bestemmelsens første ledd annet punktum må ordet "for" tilføyes etter ordet "Begrunnelsen".	

Kapittel 17 Kostnadskontroll

FLO er bedt om å komme med en høring på ny revisjon av ARF. Kontraktrevisjonsavdelingen vil i det etterfølgende kommentere endringer som fremkommer i de tidligere kapitlene 11 og 12, samt royalty i kapittelet om rettigheter.

1 Innledning

Generelt innebærer forslagene i kapitlene en annen måte å dele inn de ulike avsnittene på. Det er vesentlig færre delavsnitt, som gjør at det blir mer tekst innenfor hvert avsnitt. Etter vår mening gjør dette det vanskeligere å orientere seg i regelverket. Vi har vanskelig for å forstå hensikten med dette.

Den klart største endringen i kapittel 11 er foreslått innenfor risikokompensasjon. Det foreslås at risikofradraget som omfatter kontraktens størrelse i forhold til bedriftens portefølje (faktor c. i dagens ARF), strykes. Dette fradraget varierer fra 0-70 %, men er for de aller fleste kontrakter 70 %.

Forslaget vil bety en vesentlig økning i risikokompensasjonen.

Konsekvensen av forslaget til endringen i risikokompensasjon er kvantifisert i den nedenstående tabellen fra aktuelle kontrakter inngått av FLO:

	Tilbudt pris	Fradrag under faktor c	Gevinst med fradrag (c.)	Gevinst		Gevinst i NOK	Differanse	% økning
				Gevinst i NOK	uten fradrag (c.)			
Leverandør A	209 651 553	44 %	2,9 %	5 634 469	4,3 %	8 370 825	2 736 356	49 %
Leverandør B	268 810 208	70 %	1,4 %	2 206 478	3,7 %	5 831 406	3 624 928	164 %
Leverandør C	189 167 936	70 %	2,9 %	4 990 621	6,1 %	10 609 866	5 619 245	113 %
Leverandør D	368 108 949	70 %	2,7 %	9 128 298	5,4 %	18 256 595	9 128 297	100 %

Som tabellen viser vil forslaget få betydelig konsekvens i form av høyere risikokompensasjon

2 Kapittel 17 Kostnadskontroll

2.1.1 §17-1 Virkeområde og hensikt.

Det foreslås at leverandøren skal ha en rimelig avkastning på både real- og humankapital. Vi har vanskelig for å forstå hva som menes med dette, og ikke minst hvordan dette skal konkretisere seg gjennom beregninger i økonomiske størrelser. Dersom det her menes immaterielle verdier som know how etc. er dette ikke noe nytt.

Siste setning i første avsnitt er misvisende, og tillegg dobles denne i siste setning i annet avsnitt. Siste setning i første avsnitt kan med andre ord strykes.

2.1.2 §17-2 Når foretas kostnadskontroll

Setningene ”eller når kalkylen er basert på særlige usikre beregninger av kostnadene” er strøket. Vi har vanskelig for å forstå dette.

2.1.3 §17-4 Kostnadsanalyse

Andre ledd.

Kostnadsanalyse bør utføres....(endret fra ”utføres”). Betyr dette at kravet er vannet ut?

2.1.4 §17-8 Vurdering av leverandørens økonomisystem

FLO Faggruppe Kontraktrevisjon, må byttes ut med FLO Avdeling Kontraktrevisjon.

2.1.5 §17-15 Generelle utviklingskostnader

Intet er endret.

Dette området innen kostnadskontroll, som spesielt fremkommer i de årlige gjennomgangene hos forsvarsleverandørene, skapet ofte større diskusjoner. Man bør vurdere å klargjøre dette avsnittet i større grad.

2.1.6 §17-16 Kapitalkostnad.

Tredje ledd.

Immaterielle verdier. Det nevnes intet her med referanse til det nye begrepet "humankapital".

2.1.7 §17-19 Spesiell Risiko.

Tabellen må harmoniseres med forslaget om å stryke risikofradraget for kontraktens størrelse i forhold til kontraktsporføljen. Det samme gjelder § 17-22 Beregning av u2.

2.1.8 §17-24 Ansporing

Anspøringskontrakter benyttes i alt for liten grad i Forsvaret. Det bør derfor vurderes å poengtere i sterkere grad, at en slik kontraktstype normalt vil føre til en større effektivitet hos leverandøren, med en konsekvens i lavere total pris for Forsvaret.

2.1.9 §17-27 Belastninger som ikke er relevante i forhold til kontrakter med forsvarssektoren.

Andre ledd, bokstav e.

Det bør også spesifiseres at kostnader og juridiske honorarer ved rettergang eller forberedelser til slike, også gjelder tilfeller hvor slike kostnader er påløpt, men hvor saken trekkes eller på annen måte ikke havner i rettssystemet.

Bokstav k.

Utgifter til endring.....

Forretningsutvikling er blitt en nødvendighet i mye større grad enn tidligere. Oppkjøp, fusjoner, joint venture etableringer, er ofte nødvendig for et selskap å gjennomføre, for å sikre eller øke sine markedsmuligheter. Man bør vurdere å akseptere slike kostnader, men eventuelt avskrive kostnaden over flere år, utenom det ordinære regnskapet.

3 Kapittel 18 Leverandøranalyse

3.1 §18-6 Finansiell leverandøranalyse

Tredje ledd bokstav d.

Kontraktrevisjon er erstattet med "FLO". Må bruke " FLO Avdeling Kontraktrevisjon"

4 Kapittel 24 Rettigheter

4.1 §24-10 Royalty.

Tredje ledd.

Ny: "Fordi teknologien blir utdatert etter hvert bør royaltysatsen normalt være fallende over tid. Det er også vanlig at royaltysatsen er fallende ved økende volum". Dette blir ikke enkelt å håndtere avtalemessig. Bør heller skrives: "Det kan vurderes å sette en sluttdato for royaltyinnbetaling basert på en vurdering av teknologisk levetid". At økende volum (i forhold

til den forutsetning som var lagt til grunn ved avdømming av royaltysats) nødvendigvis skal resultere i fallende sats virker ikke nødvendigvis riktig. Særlig ikke siden det også står at royalty skal betales etter at forsvarssektorens kostnader er dekket. Hvis det skal være noe balanse i dette må i så fall satsen økes hvis salget viser seg å bli mindre enn forutsatt.

Fjerde ledd:

Følgende setning i dagens ARF er strøket: ” Det skal også svares royalty dersom leverandøren videreutvikler produktet eller bruker deler av det utviklede produkt som del i annet system.” Dette anbefales som tekst i første setning i fjerde ledd..

Her er det nødvendig å presisere ytterligere. Vår erfaring er at leverandørene, ved nærmere undersøkelser fra FLO side, ofte beregner ny lavere royaltysats, og rapporterer inn dette, uten at dokumentasjon av det videreutviklingsarbeidet som er foretatt, blir fremlagt anskaffelsesmyndigheten. Det må være et krav at anskaffelsesmyndigheten får fremlagt grunnlaget for beregningen og blir vurdert, før en eventuell reduksjon av sats blir effektivt.

DEL VI FORSVARSSEKTORENS ANSKAFFELSER SOM INNGÅS I HENHOLD TIL SIKKERHETSLOVEN OG FORSKRIFT OM SIKKERHETSGRADERTE ANSKAFFELSER

Kapittel 43 Anvendelsesområde

§ 43-1 Kontrakter som medfører en sikkerhetsgradert anskaffelse

- (1) Forsvarssektoren skal anvende Lov av 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste (Sikkerhetsloven) og forskrift om sikkerhetsgraderte anskaffelser av 1. juli 2001 nr. 753 ved alle anskaffelser av varer og tjenester som innebærer at leverandøren av varen eller tjenesten vil kunne få tilgang til skjermingsverdig informasjon eller objekt, eller som innebærer at anskaffelsen må sikkerhetsgraderes av andre årsaker.
- (2) Sikkerhetsloven og forskrift om sikkerhetsgraderte anskaffelser gjelder tilsvarende for underleverandører der disse vil kunne få tilgang til skjermingsverdig informasjon eller objekt, eller som innebærer at anskaffelsen må sikkerhetsgraderes av andre årsaker.

Kapittel 44 Gjennomføring av sikkerhetsgraderte anskaffelser

§ 44-1 Graderingsspesifikasjon

- (1) Anskaffelsesmyndigheten skal ved en sikkerhetsgradert anskaffelse utarbeide Graderingsspesifikasjon / Security Classification Specification.
- (2) Graderingsspesifikasjonen skal som minimum inneholde opplysninger om graderingsnivåene for de ulike deler av anskaffelsen.
- (3) Graderingsspesifikasjonen skal inngå som vedlegg til sikkerhetsavtalen, se § 44-4

§ 44-2 Forespørsel

- (1) Anskaffelsesmyndigheten skal ved forespørsel begrense spredning av skjermingsverdig informasjon til det som er høyst nødvendig.
- (2) Anskaffelsesmyndigheten skal orientere aktuelle leverandører hvilke sikkerhetsmessige krav som stilles i forbindelse med utførelsen av den sikkerhetsmessige anskaffelsen.

Anskaffelsesmyndigheten skal innta spesifikke bestemmelser for håndtering av skjermingsverdig informasjon og materiell i forbindelse med forespørsel, konkurransegrunnlag og kontrakt. Bestemmelsene skal reguleres i egen sikkerhetsavtale med leverandøren, se § 44-4.

§ 44-3 Leverandørklarering

- (1) Før en leverandør kan få tilgang til skjermingsverdig informasjon sikkerhetsgradert KONFIDENSIELT eller høyere, eller dersom det av andre grunner ansees nødvendig, skal leverandøren ha gyldig leverandørklarering for angitt sikkerhetsgrad.
- (2) NSM er klareringsmyndighet.

§ 44-4 Sikkerhetsavtale

- (1) Ved sikkerhetsgradert anskaffelse skal det inngås en sikkerhetsavtale / Security Clauses mellom anskaffelsesmyndigheten og leverandøren. Sikkerhetsavtalen skal ikke være en del av kjøpsavtalen, men et eget avtaledokument.
- (2) Sikkerhetsavtalen skal være inngått før leverandøren kan få tilgang til skjermingsverdig informasjon.
- (3) Myndighet til å inngå sikkerhetsavtale på vegne av anskaffelsesmyndigheten skal fremgå av fullmakt. Sikkerhetsavtalen er først gyldig når den er signert av anskaffelsesmyndigheten og leverandørens daglig leder.
- (4) Sikkerhetsavtale med utenlandsk leverandør kan bare inngås etter godkjenning av Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM).
- (5) Anskaffelsesmyndigheten skal formidle kopi av sikkerhetsavtalen til NSM.

§ 44-5 Tilbakelevering av skjermingsverdig informasjon fra leverandør

- (1) Anskaffelsesmyndigheten skal sørge for at skjermingsverdig informasjon straks blir inndratt fra anbydere som ikke engasjeres i anskaffelsen.
- (2) Ved anskaffelsens slutt skal anskaffelsesmyndigheten trekke tilbake all skjermingsverdig informasjon fra leverandøren.
- (3) Anskaffelsesmyndigheten skal skriftlig orientere NSM om at anskaffelsen er avsluttet.
- (4) Dersom anskaffelsesmyndigheten får kjennskap til forhold som kan ha betydning for leverandørens sikkerhetsmessige skikkethet skal forholdet meldes NSM.

Kapittel 45 Register

§ 45-1 Register over leverandører

- (1) Anskaffelsesmyndigheten skal føre register over sine leverandører og hvilke sikkerhetsgraderte anskaffelser disse er tilknyttet.
- (2) Oversikt over leverandører og sikkerhetsgraderte anskaffelser hvor leverandørklarering kreves, skal årlig innrapporteres til NSM.